

Republike srpske »Dr. Vaso Butozan« v Banjaluki, ta pa ga je posredoval v Referenčni laboratorij Evropske Unije (ANSES, European Union Reference Laboratory for Honeybee Health, Sophia Antipolis, France). Rezultat analize v Franciji je bil pričakovan. Pet trakov sredstva Argus Ras vsebuje 0,25 gramov pesticida klorfenvinfos iz skupine organofosfatov. Ta je sicer zelo učinkovit pri zatiranju varoj, vendar nje-

gova uporaba v čebelarstvu ni dovoljena. Deklaracija proizvajalca, da je sredstvo 100-odstotno ekološko, torej ne drži in je zavajajoča. Rezultati analize so bili na spletu objavljeni 24. julija 2014, vendar vse kaže, da podjetje Matex sporno sredstvo še vedno oglašuje in tudi prodaja. ■

Franc Šivic

Vir: www.virsvb.com/2014/07/

APITERAPIJA

Dr. Filip Terč – oče apiterapije moderne dobe

Elko Borko*

Sekcija za apiterapijo dr. Filipa Terča pri ČZD Maribor je konec marca 2015 v Mariboru pripravila Mednarodni simpozij o apiterapiji. Ob robu simpozija je bila na pobreškem pokopališču tudi komemoracija s polaganjem venca na grob dr. Filipa Terča. Ob tej priložnosti je prof. Elko Borko, dr. med., predsednik Strokovnega sveta Združenja za integrativno medicino Slovenije (ZIMS) ter predsednik Medikohistorične sekcije Slovenskega zdravniškega društva (MHS SZD) zbrane nagovoril z naslednjimi besedami:

»Znova sta pred nami 30. marec, to je že deseto praznovanje po letu 2006, ko je bil ta dan določen za svetovni dan apiterapije, in praznik, saj bomo jutri že tretjič zapored v Terčevem mestu imeli priložnost, da bomo v okviru tretjega simpozija, ki ga je pripravila Sekcija za apiterapijo pri ČZD Maribor, govorili o ustvarjalnem delu dr. Filipa Terča in o apimedicini, ki je po njegovi zaslugi postala znanstvena veda, za zdaj sicer še kot komplementarna ali dopolnilna, vendar lahko v okviru integrativne medicine, ki je del uradne šolske konvencionalne medicine, postane na določenih področjih in po dodatnih laboratorijskih in kliničnih raziskavah tudi del uradne konvencionalne medicine.

Terčevo odlično klinično delo in njegova raziskovalna sposobnost sta bili tako pomembni vrline, da nihče ne more zanikati pionijske vloge našega someščana pri razvoju apimedicine ter tudi uradne imunologije in alergologije. Iz njegovega življenja vemo, da sta ga krasili izjemna delavnost in sposobnost opazovanja vsega, kar se dogaja okoli njega.

Ko je leta 1875 prispel v Maribor, je bil mlad zdravnik, ki se ni razlikoval od drugih Mariborčanov ali takratnih maloštevilnih zdravnikov. Kot vemo, se

je ob svojem zdravniškem delu ljubiteljsko ukvarjal s čebelarstvom, ki ga je pritegnilo zlasti zaradi čudovite organiziranosti in reda v čebeljem svetu ter navdušilo zaradi njihove izjemne delavnosti. To njegovo življenje s čebelami je bilo brez dvoma intenzivno, saj si drugače ne moremo predstavljati, da je že čez manj kot tri leta postal predsednik ČD v Mariboru in da so mu hvalježni čebelarji že kmalu podelili naziv »oče čebelarstva«.

Kot zdravnik je opazil, da čebele s svojim pikom pogosto izboljšajo revmatične težave, ki jih imajo posamezniki. Vendar to še ni bil začetek apimedicine oz. apiterapije. Za to je bilo potrebno še dolgoletno raziskovalno delo in zapisovanje telesnih sprememb pri zdravih in bolnih ljudeh. V prvih objavah je zapisal, da je svoje ugotovitve strnil po sedmih letih, med katerimi je analiziral 173 oseb, ki so dobile skupaj 39.000 čebelnih pikov. Do leta 1912 je v svojo raziskavo vključil že 660 bolnikov in šele za takrat lahko rečemo, da je šlo za zasnovo apiterapije in da je Terč, kljub temu izjemnemu raziskovalnemu delu, le začetnik-pionir apimedicine in predhodnik moderne imunologije in alergologije.

Za zdaj je apimedicina, žal, še vedno samo ena od številnih komplementarnih oblik medicine, zato ni mogoče, da bi se kateri koli revmatični bolnik najprej začel zdraviti s čebeljim strupom. Zato torej vsak, ki se ukvarja s čebelarstvom in skuša čebelje pridelke uporabiti za zdravljenje, še ni apiterapevt, temveč je še vedno zdravilec, zato mora upoštevati vsa določila zakona o zdravilstvu in drugih pravnih predpisov. Združenje za integrativno medicino meni, da je treba uradno medicino enakopravno združiti z drugimi dopolnilnimi metodami. V našem primeru zdravljenja s čebeljimi proizvodi je treba v enakem ali še

* prof., dr. med.

večjem obsegu, kot je to opravil dr. Terč, ugotoviti uporabnost, učinkovitost in poglavitne indikacije za posamezne čebelje pridelke. Prav tako je treba ugotoviti tudi morebitne škodljive posledice tovrstnega zdravljenja pri posameznih bolezenskih stanjih, saj je znano, da čebelji piki lahko povzročijo nevarne alergične reakcije. Poleg tega je nujno skrbno in pravilno ravnanje s čebeljimi pridelki, kajti le tako bo ohranjena njihova zdravilnost. Tak pristop bo apimedicino zbližal z uradno medicino. Moramo vedeti, da je imel tako sodelovanje in tako obliko uporabe čebeljih pridelkov v mislih tudi Terč sam, saj je v opisu svojega dela zapisal, da je apitoksin uporabljal le pri tistih bolnikih, pri katerih so bila pred tem zdravila uradne medicine neuspešna in neučinkovita.

Terč se je v Mariboru uveljavil kot uspešen zdravnik splošne prakse in kot izkušen čebelar. Že v začetku leta 1878 je postal predsednik mariborske podružnice Štajerskega ČD v Mariboru, to pa dokazuje dve poročili, objavljeni v časopisu »Slovenski gospodar«. Terčevo uspešno delovanje v društvu dokazuje tudi objava v takratnem časopisu »Marburger Zeitung«. Ta je 1. aprila 1894 poročal o letnem občnem zboru, na katerem so »očetu čebelarstva« Terču podelili posebno zahvalo, ker si je kot stalni učitelj čebelarstva na mariborski sadjarski in vinaradniški šoli prizadeval za pospeševanje te panoge. Zaradi tega so ga tudi znova izvolili v vodstvo čebelarskega društva.

V obdobju ravnateljavanja slovenskega pedagoga Henrika Schreinerja (1850–1920) je Terč na državnem moškem učiteljskem od leta 1890 kot zdravnik uradne medicine poučeval šolsko higieno in somatologijo (tj. vedo o človeškem telesu) ter kot čebelarski strokovnjak pomagal prof. Janezu Koprivniku (1849–1912) pri praktičnem pouku čebelarstva. Hkrati je bodoče slovenske učitelje navduševal za to, da na podeželju gojijo čebelarstvo in svoje učence usposabljaajo za to koristno obliko gospodarstva. Šolskemu preizkusnemu vrtu je podaril čebelnjak in čebelarsko orodje. Z vključitvijo Terča v učiteljski zbor mariborskega moškega učiteljskega se je povečal ugled slovenskih učiteljev v tem zavodu.

Terč se je zavedal svoje slovanske pripadnosti, zato se je dejavno vključil v slovensko družbeno življenje v mestu, zaradi česar so ga že takrat uvrščali med slovenske zdravnike. To dokazuje Slovenski koledar za leto 1914, v katerem je med tremi slovenskimi zdravniki – dr. Viktorja Kaca, mariborskega zobozdravnika, in dr. Ivana Turšiča – imenovan tudi Terč.

Kmalu po preselitvi v Maribor je postal član mariborske slovanske čitalnice in kot planinec tudi član sekcije nemškega in avstrijskega planinskega društva v Mariboru. Tedaj namreč ni imel druge izbire,

Foto: Karl Vogrinčič

ker v Mariboru še ni bilo podružnice Slovenskega planinskega društva. To je bilo ustanovljeno šele leta 1901 v Rušah. Njegovo delovanje v planinskem društvu dokazuje dve predavanji leta 1893 (Spaziergang durch die Tauern) in predavanje leta 1896 (Touren in den Santhalern und Besteigung des Triglaw). Prav tako najdemo njegovo ime v knjižici, v kateri so opisani spomini na 25 let delovanja (od leta 1876–1901) mariborske sekcije nemškega in avstrijskega alpinističnega društva v Mariboru. V vseh teh poročilih je njegov priimek Terč zapisan v slovenski obliki s č.

Poleg tega pa lahko iz njegovega življenja ugotovimo, da je treba pri opravljanju javnih funkcij ali delu v službi ohraniti poštenost in dobronamernost, saj je v svojem poklicnem življenju skrbel, da je imel tako doma kot pri opravljanju različnih nalog urejene in čiste račune. Menil je, da je delo za svoje mesto, someščane in seveda bolnike častno in da pri tem ne sme biti napak.

Primer je Mariborska hranilnica, saj je celotno obdobje Terčevega odborništva in tudi pozneje poslovala pozitivno in ni zašla v denarne težave, kot se zdaj dogaja z našo mestno banko, ki je bila včasih naš ponos. Prav tako je v nadzornem odboru skrbel za pregledno uporabo sredstev, tako da so naši predniki zgradili Narodni dom, ne da bi prekoračili načrtovane stroške in ne da bi se zadolžili.

Seveda bo Terč za vedno ostal zapisan v spominu Mariborčanov, Slovencev in tujih strokovnjakov predvsem kot začetnik apimedicine, ki je po drugi svetovni vojni sicer utonila v začasno pozabo in tam ostala vse do leta 1974, ko je bil v Madridu prvi mednarodni simpozij o apiterapiji, sledila pa sta Bratislava in končno Portorož, kjer je bil leta 1978 3. mednarodni simpozij. Na njem je bilo po zaslugi dr. Emana Pertla, takratnega predsednika MHS SZD, in njegovega poročila o življenju in delu dr. Filipa Terča znova odkrito, da je oče apiterapije v Evropi prav naš someščan. Prav tako so po zaslugi našega zdravnika prof. Mihe Likarja in njegovih

sodelavcev od takrat znana prva poročila o zdravilni učinkovitosti snovi v medu, ki so bila preverjena po načelih uradne medicine.

Poleg delavnosti, strokovnosti in znanstvene razdovednosti, ki sta značilni za Terča, se lahko iz življenja in dela tega izjemnega moža naučimo vztrajnosti in pripravljenosti, da kljub neugodnim okoliščinam, kakršne so bile odklonilno in zasmehovalno stališče tedanje uradne medicine, nadaljujemo svoje delo. V življenju je bil priča številnim žalostnim dogodkom, ki bi marsikoga potrli in ga obsodili na pasivnost. Terč nam je lahko vzor za to, da ne smeš obupati, temveč

moraš nadaljevati svoje delo, če verjameš v pravilnost svojih dognanj. Kot vemo iz njegovih zapisov, je bil prepričan, da temne misli vplivajo na to, da vidimo nebo temno in življenje obupno, pri svetlih, optimističnih pogledih pa je življenje lažje ter polno drobnih radosti in uspešnih rešitev, tako materialnih težav kot tudi zdravstvenih problemov.

Vsi Slovenci, zlasti mi, občani Maribora, smo lahko ponosni, da je tako izjemen človek živel in deloval v našem mestu ter da je njegovo delo v našem okolju postavilo naše mesto na svetovni zemljevid pomembnih mest. Slava njegovemu spominu!« ■

IZ PRAKSE ZA PRAKSO

Franko Dolgan*, franko.dolgan@czs.si

Priprava čebeljih družin na pašo

Za letošnji marec so bila značilna velika nihanja temperature ter – vsaj v našem delu Slovenije (Narin pri Pivki) – močna burja. Ta članek pišem prav med divjanjem burje, ki je ta konec tedna odnesla obrobe moje stanovanjske hiše. Spominjam se, da je prav takšna burja pred 12 leti odkrila skladovnico mojih desetih gospodarskih panjev. Takrat je na žici obvisela lesena letev, ki je vso noč vztrajno udarjala ob skrajni levi panj. Tiste noči ni preživela niti ena čebelja družina.

Med letošnjo zimo je bilo veliko obdobji lepega vremena, ki so čebele prisilili v izletavanje iz panjev, marsikateri matici pa skrajšala počitek pred zaleganjem novega rodu čebel. Med pogovori s čebelarji sem začutil njihov strah zaradi morebitnega pomanjkanja hrane v čebeljih družinah. Zato sem tople dneve v začetku marca izbral za hitri pregled zaloge hrane v panjih. Hrane jim sicer še ni primanjkovalo, ker pa je matica že pospešeno zalegala, sem jih v drugi polovici marca zaradi povečane porabe hrane dražilno krmil. Ker je v domačem kraju bogata akacijeva paša, čebeljih družin v normalnem letu v tem obdobju po navadi ne krmim, saj se čebele do paše lepo razvijejo tudi brez tega ukrepa.

Marca po navadi končam še zadnje priprave na čebelarsko sezono: zažičim še zadnje satnike ter očistim in razkužim panje. Žice ne napenjam, saj to storim z napenjalcem, preden vtrem satnice neposredno pred vstavitvijo družinam v graditev. To na-

Izdelava rezervnih družin

redim aprila, ki je mesec razvoja družin in pridobivanja prvih novih satov. Družine prezimujem v obeh etažah (družina je nastanjena v plodišču) z matično rešetko. Tako se matica ne more preseliti v medišče. V njem pa pustim sate, ker menim, da znajo čebele same najbolje varovati svoje »skladiščne prostore za hrano«. Za vratci panja je vse do medenja akacije nameščena 4 cm debela penasta guma. Za graditev satov ni pomemben datum, temveč predvsem paša. Ko začnejo družine v panju izdelovati prizidke, jim ob gnezdo dodam satnico. Nekje v drugi polovici aprila zacvetita češnja in regrat. Če se ob cvetenju teh dveh rastlin pojavi obilnejša paša,

* Svetovalec JSSČ za tehnologijo čebelarjenja